

Л.П. Ромака¹, Ю.В. Стадник¹, В.В. Ромака², В.Я. Крайовський²,
П.-Ф. Рогль³, А.М. Горинь¹

Дослідження електронної структури напівпровідникового твердого розчину $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$

¹Львівський національний університет ім. І.Франка, вул. Кирила і Мефодія, 6, Львів, 79005, Україна,
e-mail: romakal@franko.lviv.ua;

²Національний університет "Львівська політехніка", вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, Україна;

³Інститут фізичної хімії Віденського університету, вул. Верінгерштрассе, 42, Відень, А-1090, Австрія

Встановлена природа механізму генерування донорно-акцепторних пар у напівпровідниковому твердому розчині $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$. Показано, що при зайнятті атомом Ga ($4s^2 4p^1$) позиції $4b$ атомів Sn ($5s^2 5p^2$) одночасно генеруються як структурні дефекти акцепторної природи, так і донорної (донорно-акцепторні пари) у вигляді вакансій у позиції $4b$. Знайдено таке просторове розташування атомів в елементарній комірці $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$, коли швидкість руху рівня Фермі ϵ_F , отримана з розрахунків розподілу густини електронних станів DOS, співпадає з експериментально встановленою з температурних залежностей питомого електроопору $\ln\rho(1/T)$.

Ключові слова: кристалічна і електронна структури, електропровідність, коефіцієнт термо-ерс.

Стаття постуила до редакції 31.03.2017; прийнята до друку 05.06.2017.

Вступ

Дослідження кінетичних та енергетичних характеристик інтерметалічних напівпровідників n - $ZrNiSn$ [1] та n - $TiNiSn$ [2], легованих акцепторною домішкою Ga, уведеною шляхом заміщення атомів Sn, виявили появу значного числа електронів невідомого походження, концентрація яких зростала поряд зі збільшенням концентрації атомів Ga. Структурні дослідження не виявили у $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ та $TiNiSn_{1-x}Ga_x$ появи структурних дефектів донорної природи, які могли бути джерелом електронів, оскільки їхня концентрація лежить за межами точності рентгенівських методів. У той же час уточнення кристалічної структури $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ та $TiNiSn_{1-x}Ga_x$ показало [1,2], що введення атомів Ga шляхом заміщення Sn упорядковує їхні кристалічні структури: всі атоми займають власні кристалографічні позиції у відповідності до структурного типу $MgAgAs$ [3].

Необхідно зазначити, що кристалічні структури сполук $ZrNiSn$ (рис. 1) та $TiNiSn$ є неупорядкованими внаслідок часткового, до $\sim 1\%$, зайняття атомами Ni ($3d^8 4s^2$) позиції $4a$ атомів Zr(Ti) ($4d^2 5s^2$) [4], що генерує у сполуках структурні дефекти донорної природи («апріорне легування»), оскільки у Ni

більше d -електронів, а в забороненій зоні з'являються донорні стани ϵ_D^1 . Враховуючи, що атом Ga ($4s^2 4p^1$) володіє на один p -електрон менше, ніж Sn ($5s^2 5p^2$), то заміщення атома Sn на Ga генерує у позиції $4b$ структурний дефект акцепторної природи, що спричинить появу у забороненій зоні домішкового акцепторного рівня, який за значного числа домішок перетвориться у домішкову акцепторну зону ϵ_A .

Оскільки результати електрокінетичних

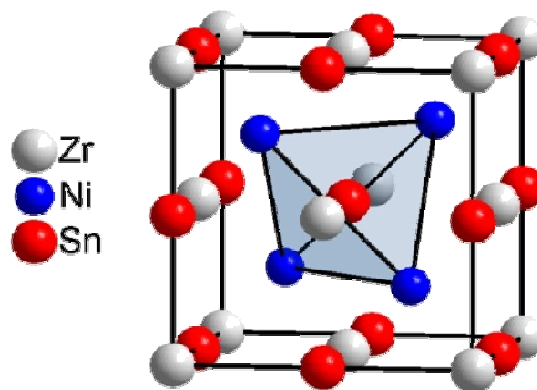

Рис. 1. Модель кристалічної структури сполуки $ZrNiSn$ (стр. тип $MgAgAs$, пр. гр. $Fm-4m$).

досліджень $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ та $TiNiSn_{1-x}Ga_x$ [1, 2] показали, що знак коефіцієнта термо-ерс за температур $T = 80$ К та $T > 250$ К залишався від'ємним для усіх концентрацій домішкових атомів Ga, автори висунули припущення про одночасне з акцепторами генерування структурних дефектів донорної природи (донорно-акцепторних пар) у вигляді вакансій у позиції $4b$ атомів Sn. Для перевірки даного припущення необхідні додаткові дослідження, зокрема, вивчення електронної структури.

Відомо, що для розрахунку енергії електрона у першій зоні Бріллюена необхідно знати просторове розташування атомів (або їхню відсутність – вакансії) у вузлах елементарної комірки. З іншого боку, найменші структурні зміни змінюють локальну симетрію та розподіл густини електронних станів. У такому разі близькість результатів розрахунку розподілу густини електронних станів та результатів експериментальних досліджень енергетичних характеристик напівпровідникового матеріалу передбачає, що модель його кристалічної структури є близькою до просторового розташування атомів у кристалічній речовині. Результати розрахунку електронної структури у співставленні з результатами, наприклад, кінетичних чи енергетичних характеристик, дають можливість

отримати інформацію про реальну структуру кристалу, яка недоступна рентгенівським методам дослідження.

Тому метою даної роботи є розрахунок електронної структури $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ для різних варіантів просторового розташування атомів у вузлах елементарної комірки або їхньої відсутності (вакансії), та вибір такого варіанту розташування атомів чи наявних вакансій, за якого розрахована поведінка фундаментальних параметрів електронної структури напівпровідникового твердого розчину співпадає з такими, отриманими у результаті електрокінетичних досліджень роботи [1].

I. Методики дослідження

Розрахунки електронної структури напівпровідникового твердого розчину $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ проводились методами Корінгі-Кона-Ростокера (KKR) у наближенні когерентного потенціалу (CPA) і локальної густини (LDA) [5] та LMTO у рамках теорії функціонала густини DFT. Використовували експериментальні значення періоду елементарної комірки [1] на k -сітці розміром $10 \times 10 \times 10$ і тип параметризації обмінно-кореляційного потенціалу Moruzzi-Janak-Williams [6]. Ширина енергетичного

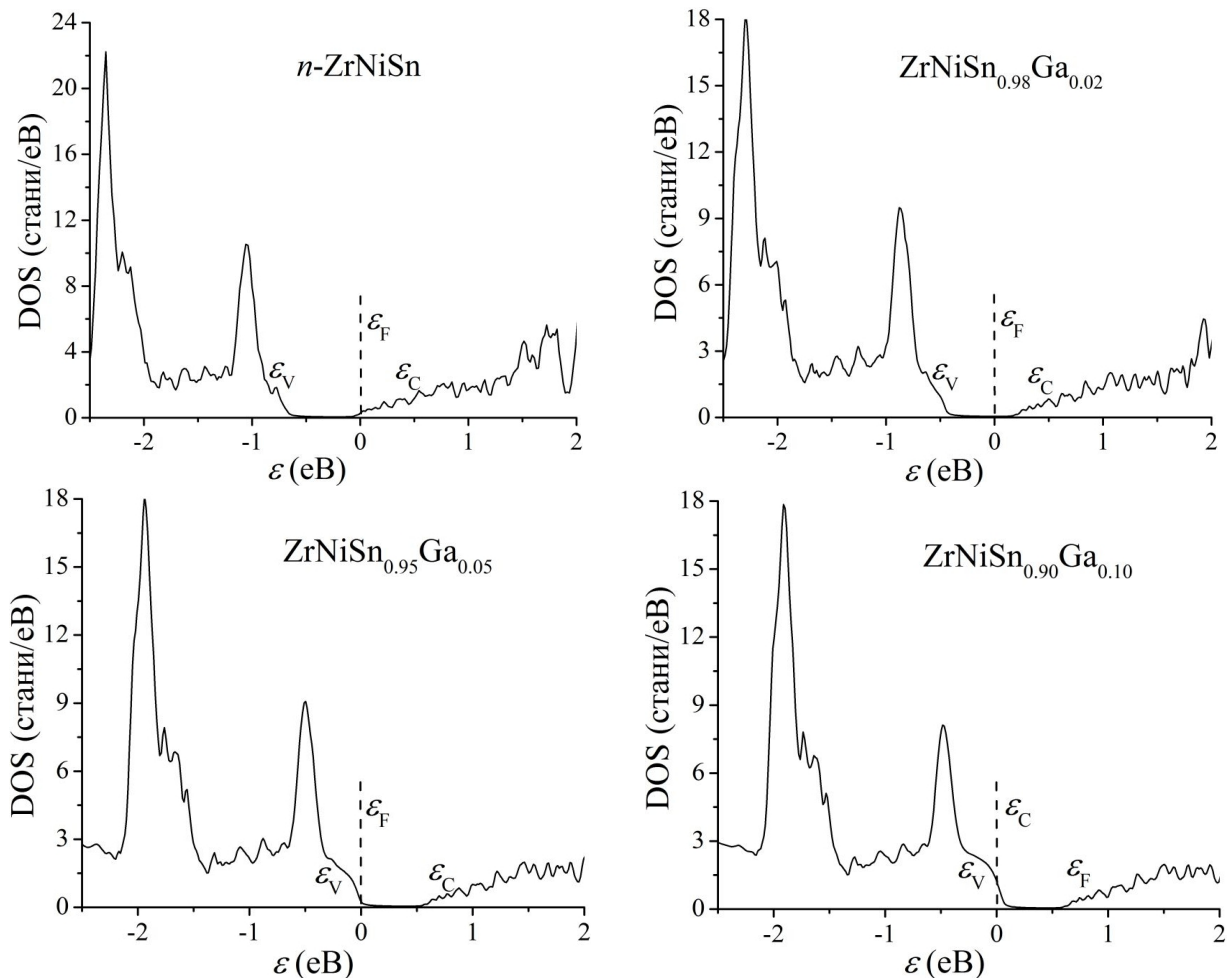

Рис. 2. Розрахунок розподілу густини електронних станів DOS $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ з урахуванням заміщення атомів Sn на Ga.

вікна складала 16 еВ, а точність розрахунку положення рівня Фермі ε_F становила ± 8 меВ для 1000 значень енергії.

II. Дослідження електронної структури $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ з урахуванням заміщення Sn на Ga

Для прогнозування поведінки рівня Фермі ε_F , ширини забороненої зони ε_g та кінетичних характеристик $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ проведено розрахунок розподілу густини електронних станів (DOS) (рис. 2). Беручи до уваги результати структурних досліджень [1], згідно яких уведення атомів Ga у структуру $ZrNiSn$ на ділянці концентрацій $0 \leq x \leq 0,01$ приводить до її упорядкування шляхом витіснення атомів Ni з позиції 4a атомами Zr («заліковування» структурних дефектів), розрахунок DOS проведено для випадку упорядкованого варіанту структури з урахуванням заміщення атомів Sn на Ga.

Як видно з рис. 2, у напівпровіднику n - $ZrNiSn$ рівень Фермі ε_F (пунктирна лінія) розташовується біля дна зони провідності, що є характерним для напівпровідників електронного типу провідності та узгоджується з результатами електрокінетичних досліджень [1]. При уведенні в n - $ZrNiSn$ найменш досяжних в експерименті концентрацій акцепторної домішки Ga зростає ступінь компенсації напівпровідника (співвідношення донорів та акцепторів), а рівень Фермі ε_F починає дрейфувати від зони провідності ε_C до середини забороненої зони.

У даному контексті необхідно зазначити, що на ділянці концентрацій Ga $0 < x \leq 0,1$ на швидкість руху рівня Фермі ε_F від краю зони провідності у напрямку середини забороненої зони ε_C буде впливати ще один структурний фактор, оскільки упорядкування кристалічної структури $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ супроводжується також перебудовою електронної структури. Так, якщо в n - $ZrNiSn$ у забороненій зоні існують дорні стани ε_D^1 як результат

непорядкованості структури [3], то її упорядкування (витіснення Ni з позиції Zr (4a)) приводить до зменшення числа донорів та ліквідації донорної зони ε_D^1 . У такому разі на ступінь компенсації, а відтак і положення рівня Фермі, на ділянці концентрацій Ga $0 < x \leq 0,1$ впливає два фактори:

а) зайняття домішковими атомами Ga кристалографічної позиції 4b атомів Sn генерує структурні дефекти акцепторної природи, концентрація яких лінійно збільшується;

б) уведення атомів Ga упорядковує структуру $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ та зменшує число дефектів донорної природи: атоми Ni покидають позицію 4a атомів Zr.

При більших концентраціях домішки Ga рівень Фермі ε_F перетне середину забороненої зони ($x \approx 0,025$) і буде рухатися до валентної зони ε_V , яку перетне за концентрації Ga $x \approx 0,05$: реалізується перехід провідності діелектрик-метал, що є переходом Андерсона [7]. За таких концентрацій домішкових атомів Ga зміниться тип провідності напівпровідника, дірки стануть основними носіями струму, а ступінь компенсації p - $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ при $x > 0,025$ буде зменшуватися.

Прогнозована поведінка рівня Фермі ε_F супроводжується цікавою поведінкою густини станів на рівні Фермі $g(\varepsilon_F)$ (рис. 3, а). Так, легування n - $ZrNiSn$ акцепторною домішкою Ga очікувано приводить до зменшення значень $g(\varepsilon_F)$, а мінімум залежності $g(\varepsilon_F)$ при $x \approx 0,025$ відповідає перетину рівнем Фермі ε_F середини забороненої зони $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$. При концентраціях Ga, коли рівень Фермі ε_F перетне середину забороненої зони і буде наближатися до валентної зони ε_V , густина станів на рівні Фермі $g(\varepsilon_F)$ почне прогнозовано наростати.

Розрахунок електронної структури твердого розчину $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ дозволяє прогнозувати його кінетичні характеристики, зокрема, поведінку коефіцієнта термо-ерс, питомого електроопору тощо. Для розрахунку значень коефіцієнта термо-ерс $\alpha(x)$ у якості робочої формули використано співвідношення [7]:

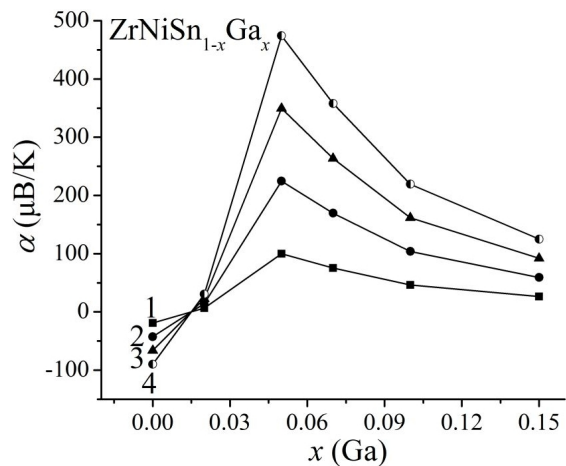
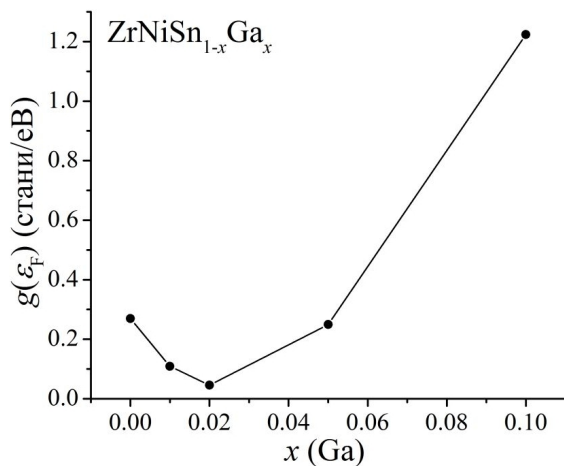

Рис. 3. Розрахунок зміни значень густини електронних станів на рівні Фермі $g(\varepsilon_F)$ (а) та коефіцієнта термо-ерс (б) $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ за різних температур: 1 – 80 К; 2 – 160 К; 3 – 250 К; 4 – 380 К.

$$a = \frac{2p^2}{3} \frac{k^2 T}{e} \left(\frac{d}{de} \ln g(e_F) \right).$$

На рис. 3, б, як приклад, показана зміна значень коефіцієнта термо-ерс $\alpha(x)$ $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ за різних температур. Видно, що за різних концентрацій Ga можна отримати у напівпровідниковому твердому розчині високі додатні і від'ємні значення коефіцієнта термо-ерс, що є однією із умов отримання високих значень термоелектричної добротності.

Описані вище результати розрахунку DOS, $g(\epsilon_F)$ та $\alpha(x)$ $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ зроблено у припущенні, що реалізується класичний твердий розчин заміщення, який передбачає лише одну структурну зміну – заміщення атома Sn на атом Ga. Саме так будувалася елементарна комірка твердого розчину $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ і, як результат, обернена комірка Вігнера-Зейтца, що є першою зоною Брілюена, в якій проведено розрахунок енергії електрона.

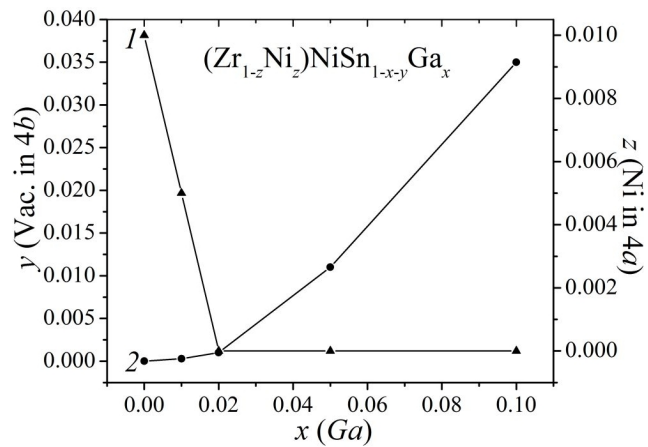
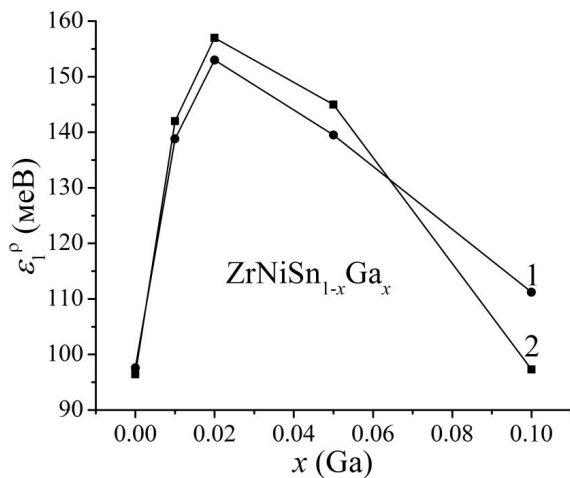
Порівняльний аналіз результатів експериментальних досліджень кінетичних та енергетичних характеристик напівпровідникового твердого розчину $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ [1] та наведених вище результатів розрахунку його електронної структури виявляє низку принципових суперечностей. Так, для всіх складів зразків $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ на температурних залежностях питомого електроопору $\ln\rho(1/T)$ присутні високотемпературні активаційні ділянки, які показують, що рівень Фермі ϵ_F розташований у забороненій зоні, з якого відбувається термічна активація носіїв струму у зони неперервних енергій. У той же час результати розрахунків DOS $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ (рис. 2) прогнозують перетин рівнем Фермі ϵ_F стелі валентної зони ϵ_V і переходом провідності діелектрик-метал за концентрації Ga $x \approx 0,05$. Якщо припустити, що у $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ реалізується лише одна структурна зміна – заміщення атома Sn на атом Ga, то за концентрації акцепторної домішки Ga, наприклад, $x = 0,15$ ($N_A^{\text{Ga}} \approx 3 \cdot 10^{21} \text{ см}^{-3}$), рівень Фермі ϵ_F давно мав би перетнути валентну зону. Природно, виникає логічне

запитання, а що стримує перетин рівнем Фермі ϵ_F валентної зони та металізації провідності за таких гігантських концентрацій домішки і змушує рівень Фермі ϵ_F залишатися у зоні заборонених енергій, відображаючи ступінь компенсації $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$?

Інша невідповідність результатів експериментальних досліджень $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ та результатів розрахунку електронної структури стосується поведінки коефіцієнта термо-ерс $\alpha(x)$. Дослідження температурних та концентраційних залежностей коефіцієнта термо-ерс $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$, наприклад, за температури 80 К показали [1], що знак коефіцієнта термо-ерс $\alpha(x)$ залишається від'ємним для усіх концентрацій, а електрони є основними носіями струму. Однак результати розрахунку розподілу густини електронних станів (рис. 2) передбачають, що за концентрації $x > 0,025$ рівень Фермі ϵ_F перетне середину забороненої зони і буде наближатися до валентної зони ϵ_V . Це має привести до появи та збільшення концентрації вільних дірок, які стануть основними носіями струму, чому відповідають додатні значення коефіцієнта термо-ерс $\alpha(x)$. Про зміну типу основних носіїв струму $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ також свідчать результати розрахунку зміни значень коефіцієнта термо-ерс $\alpha(x)$ за різних температур (рис. 3, б).

Таким чином, розрахунки електронної структури $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ для упорядкованого варіанту кристалічної структури, коли розглядають лише заміщення атому Sn на Ga, що генерує у кристалі структурні дефекти акцепторної природи, не узгоджується з результатами кінетичних досліджень [1]. Очевидно, у напівпровідниковому твердому розчині $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ діє більш складний механізм одночасного генерування структурних дефектів акцепторної та донорної природи.

Напрошується висновок, що для того, щоб результати розрахунку електронної структури $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ і, зокрема, напрямок та швидкість руху рівня Фермі ϵ_F були близькими та узгоджувалися з положенням рівня Фермі ϵ_F , розрахованим з високотемпературних ділянок залежностей $\ln\rho(1/T)$

Рис. 4. Експериментально отримана (1) і розрахована (2) залежність зміни енергії активації ϵ_1^p з рівня Фермі на край зони провідності (а) та динаміка зміни концентрації атомів Ni (z) в позиції 4a атомів Zr (1) і вакансій (y) в позиції 4b атомів Sn (2) (б) $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$.

[1], необхідно внести суттєві зміни у просторове розташування атомів у вузлах елементарної комірки напівпровідникового твердого розчину. Для вирішення даної проблеми застосуємо *метод оптимізації* моделі кристалічної структури на основі результатів розрахунку електронної структури та фізичних властивостей $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ [8].

III. Механізм генерування донорно-акцепторних пар у $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$

Для вирішення даної проблеми проведено розрахунки розподілу густини електронних станів DOS практично для всіх варіантів як розташування атомів у вузлах елементарної комірки $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$, так і ступеню зайнятості всіх позицій власними і/або чужими атомами, а також наявністю у них вакансій. Маючи експериментальні результати швидкості дрейфу рівня Фермі ε_F як енергії активації $\varepsilon_1^p(x)$ $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ (рис. 4, а, крива 1), шукали ступінь компенсації (співвідношення структурних дефектів донорної та акцепторної природи), яка задасть швидкість руху рівня Фермі ε_F максимально близькою до $\varepsilon_1^p(x)$.

На рис. 4, б показані результати розрахунку динаміки зміни всіх структурних дефектів при сильному легуванні n - $ZrNiSn$ акцепторною домішкою Ga, що забезпечує у межах похибки обчислень близькість розрахованої швидкості руху рівня Фермі ε_F (рис. 4, а, крива 2) та отриманої з високотемпературних ділянок залежностей $\ln\rho(1/T)$ (рис. 4, а, крива 1). Виявилось, що найбільш прийнятним є варіант розташування атомів в упорядкованій, однак деформованій структурі, в якій відбулися наступні зміни:

а) кристалічна структура n - $ZrNiSn$ є неупорядкованою (локальна аморфізація) через часткове зайняття, до $\sim 1\%$ ($z \approx 0,01$), атомами Ni

позиції 4a атомів Zr, що генерує у напівпровіднику структурні дефекти донорної природи (формула напівпровідника $(Zr_{1-z}Ni_z)NiSn$) [4];

б) уведення атомів Ga упорядковує структуру та зменшує число структурних дефектів донорної природи: атоми Ni покидають позицію 4a атомів Zr ($z \rightarrow 0$), а формула напівпровідникового твердого розчину набирає вигляду $(Zr_{1-z}Ni_z)NiSn_{1-x}Ga_x$;

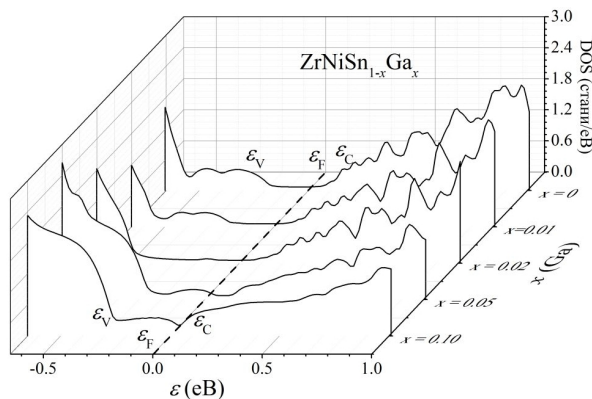
в) зайняття домішковими атомами Ga кристалографічної позиції 4b атомів Sn генерує структурні дефекти акцепторної природи;

г) генерування та збільшення числа вакансій (y) в позиції 4b атомів Sn (кінцева формула трансформується у $(Zr_{1-z}Ni_z)NiSn_{1-x-y}Ga_x$).

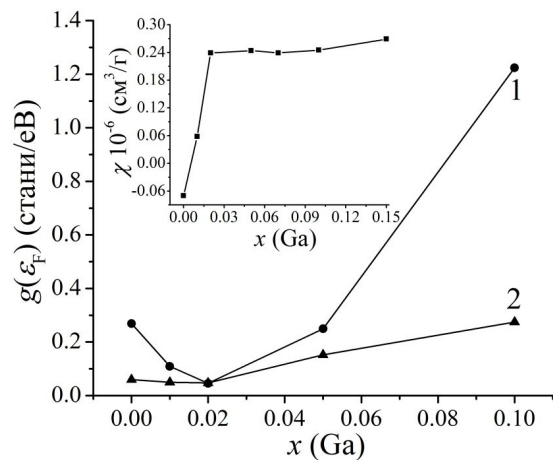
У даному контексті можемо відзначити, що одночасне генерування донорно-акцепторних пар забезпечує принцип електронейтральності у позиції 4b та стійкість структури твердого розчину.

На основі отриманих результатів просторового розташування атомів з урахуванням утворення донорно-акцепторних пар в $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ проведено розрахунок розподілу густини електронних станів DOS (рис. 5, а), який адекватно відображає ступінь компенсації напівпровідникового твердого розчину. З рис. 5, а також видно, що рівень Фермі ε_F $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ за усіх концентрацій акцепторної домішки Ga незначно змінює своє розташування відносно краю зони провідності, що відповідає від'ємним значенням коефіцієнта термо-ерс та узгоджується з результатами електрокінетичних досліджень [1].

Результати розрахунку зміни значень густини електронних станів на рівні Фермі $g(\varepsilon_F)$ $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ з урахуванням генерації донорно-акцепторних пар (рис. 5, б, крива 2) суттєво відрізняються від таких для випадку генерування у кристалі лише структурних дефектів акцепторної природи (рис. 5, б, крива 1). Видно, що густина станів на рівні Фермі $g(\varepsilon_F)$ для випадку урахування генерації донорно-акцепторних пар змінюється набагато повільніше,

а

б

Рис. 5. Розрахунок розподілу густини електронних станів DOS з урахуванням генерації донорно-акцепторних пар у $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ (а) та густини електронних станів на рівні Фермі $g(\varepsilon_F)$ (б) $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$: 1 – з урахуванням генерування акцепторів; 2 – з урахуванням генерування донорно акцепторних пар.

Вставка б: зміна значень магнітної сприйнятливості $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ $\chi(x)$ за температури 300 К.

ніж для випадку генерування у напівпровіднику лише структурних дефектів акцепторної природи (заміщення Sn на Ga). Дані розрахунки відповідають результатам кінетичних досліджень $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ [1].

Цікавими виявилися результати досліджень магнітної сприйнятливості χ $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ (рис. 5, б, вставка), які підтверджують зроблений висновок про одночасне генерування у твердому розчині структурних дефектів акцепторної та донорної природи. Дослідження показали, що зразки $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$, $x > 0,01$, є парамагнетиками Паулі, в яких магнітна сприйнятливості χ визначається виключно електронним газом і пропорційна густині станів на рівні Фермі $g(\epsilon_F)$. Як видно з рис. 5, б, залежність $\chi(x)$ за $x > 0,03$ стрімко змінює нахил, виходить на плато і практично не змінюється до $x = 0,15$. Тобто, збільшення концентрації акцепторної домішки і можливе збільшення концентрації вільних дірок практично не змінює значень $g(\epsilon_F)$ напівпровідникового твердого розчину $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$. Така поведінка $\chi(x)$ ($\chi \sim g(\epsilon_F)$) можлива лише за умови появи у $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ носіїв струму протилежного знаку близької до дірок концентрації як результат генерування донорно-акцепторних пар, що зумовить незмінність густини станів на рівні Фермі $g(\epsilon_F)$. Зазначимо, що напівпровідник n - $ZrNiSn$ не є парамагнетиком Паулі, а слабким діамагнетиком, про що свідчать від'ємні значення магнітної сприйнятливості: $\chi(x=0) = -0,07 \text{ см}^3/\text{г}$. Тому ріст залежності $\chi(x)$ на ділянці концентрацій $x = 0 - 0,01$ ми не можемо приписувати збільшенню значень $g(\epsilon_F)$.

Висновки

Таким чином, застосування *методу оптимізації* моделі кристалічної структури на основі результатів розрахунку електронної структури та фізичних властивостей $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ дозволило встановити механізм одночасного генерування структурних дефектів акцепторної та донорної природи (донорно-акцепторні пари), які змінюють ступінь компенсації і визначають механізми електропровідності матеріалу. Досліджений напівпровідниковий твердий розчин $ZrNiSn_{1-x}Ga_x$ є перспективним термоелектричним матеріалом, а упорядкованість кристалічної структури є запорукою стабільності та відтворюваності характеристик.

Робота виконана у рамках грантів МОН України, № 0115U003257 і № 0114U005464.

Ромака Л.П. - кандидат хімічних наук, провідний науковий співробітник;

Стадник Ю.В. - кандидат хімічних наук, провідний науковий співробітник;

Ромака В.В. – доктор технічних наук, кандидат хімічних наук, доцент;

Крайовський В.Я. – кандидат технічних наук, доцент, проректор;

Рогль Петер-Франц (Rogl Peter-Franz) – професор, доктор фізики;

Горинь А.М. - кандидат хімічних наук, старший науковий співробітник.

- [1] Л.П. Ромака, Ю.В. Стадник, В.А. Ромака, П.-Ф. Рогль, В.Я. Крайовський, А.М. Горинь, З.М. Рикавець, Фізика і хімія твердого тіла 18(1), 41 (2017).
- [2] В.А. Ромака, П. Рогль, Л.П. Ромака, Ю.В. Стадник, В.Я. Крайовський, Д. Качаровський, А.М. Горинь, Термоелектрика 3, 24 (2016).
- [3] В.В. Ромака, Л.П. Ромака, В.Я. Крайовський, Ю.В. Стадник, Станіди рідкісноземельних та перехідних металів (Видавництво Львівської політехніки, Львів, 2015).
- [4] V.V. Romaka, P. Rogl, L. Romaka, Yu. Stadnyk, A. Grytsiv, O. Lakh, V. Krayovsky, Intermetallics 35, 45 (2013).
- [5] M. Schrueter, H. Ebert, H. Akai, P. Entel, E. Hoffmann, G.G. Reddy, Phys. Rev. B 52, 188 (1995).
- [6] V.L. Moruzzi, J.F. Janak, A.R. Williams, Calculated electronic properties of metals (Pergamon Press, NY, 1978).
- [7] Н. Мотт, Т. Дэвис, Электронные процессы в некристаллических веществах (Мир, Москва, 1982).
- [8] В.А. Ромака, В.В. Ромака, Ю.В. Стадник, Інтерметалічні напівпровідники: властивості та застосування (Видавництво Львівської політехніки, Львів, 2011).

L.P. Romaka¹, Yu.V. Stadnyk¹, V.V. Romaka², V.Ya. Krayovsky²,
P.-F. Rogl³, A.M. Horyn¹

Investigation of Band Structure of $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ Semiconductor Solid Solution

¹*Ivan Franko National University of Lviv, 6, Kyryla and Mefodiya Str., Lviv, 79005, Ukraine,
e-mail: romakal@franko.lviv.ua;*

²*National University "Lvivska Politechnika", 12, S. Bandera Str., Lviv, 79013, Ukraine;*

³*Universität Wien, 42, Währinger Str., Wien, A-1090, Österreich*

The mechanism of simultaneous generation of donor-acceptor pairs in $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ semiconductor solid solution is established. The modeled distribution of atoms in the crystal lattice of $\text{ZrNiSn}_{1-x}\text{Ga}_x$ showed that the speed of movement of Fermi level ε_F , obtained from the band structure calculations is in agreement with experimental extracted from $\ln\rho(1/T)$ dependencies. It is shown that with substitution of Sn ($5s^25p^2$) with Ga ($4s^24p^1$) atoms in $4b$ crystallographic site both acceptor and donor (vacancies in $4b$ site) defects are generated.

Keywords: crystal and electronic structures, conductivity, thermopower coefficient.